

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδότησης : 206/2014
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΤΜΗΜΑ Α΄

Συνεδρίαση της 4^{ης} Ιουνίου 2014

Σύνθεση :

Πρόεδρος : Μιχαήλ Απέσσος, Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Μέλη : Κωνσταντίνος Χαραλαμπίδης, Στυλιανή Χαριτάκη, Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Κωνσταντίνος Κατσούλας, Δημήτριος Μακαρονίδης, Αλέξανδρος Ροϊλός, Κυριακή Παρασκευοπούλου, Ελένη Πασαμιχάλη, Χριστίνα Διβάνη, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια : Εμμανουέλα Πανοπούλου, Γάρεδρος Ν.Σ.Κ.

Αριθμός Ερωτήματος : : Το υπ' αριθ. πρωτ.Δ11 1159537 ΕΞ 2013/15-10-2013 έγγραφο της Δ/νσης Εθνικών Κληροδοτημάτων/Γενική Δ/ση Δημόσιας Περιουσίας και Εθνικών Κληροδοτημάτων της Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Περιουσίας του Υπουργείου Οικονομικών.

Περίληψη Ερωτήματος : Ερωτάται εάν είναι δυνατή η εκτέλεση του κοινωφελούς σκοπού που συνίσταται στη χορήγηση βοηθημάτων σε δικαιούχους που περιλαμβάνονται στη διαθήκη του Ελευθέριου Μουζάκη αναδρομικά από την ημερομηνία δημοσίευσης της διαθήκης του, και συγκεκριμένα ερωτάται εάν είναι δυνατή η χορήγηση βοηθημάτων σε δικαιούχους που από την ημερομηνία δημοσίευσης της διαθήκης μέχρι την έκδοση της απόφασης του Υπουργού Οικονομικών πληρούσαν τις προϋποθέσεις, αλλά σήμερα έχουν ήδη ολοκληρώσει τις σπουδές τους ή αν η

εκτέλεση του σκοπού θα αρχίσει από την ημερομηνία έκδοσης της υπουργικής απόφασης με την οποία αποφασίστηκε η έναρξη της εκτέλεσης του εν λόγω κοινωφελούς σκοπού.

Επί του παραπάνω ερωτήματος το Α' Τμήμα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους γνωμοδότησε ως ακολούθως:

I. Στο έγγραφο του ερωτήματος εκτίθενται τα εξής : 1. Ο Ελευθέριος Μουζάκης με την αριθμ.3261/5-4-2002 δημόσια διαθήκη του ενώπιον της συμβολαιογράφου Αθηνών Ελένης Κοντογεώργου, που δημοσιεύθηκε με το 5571/10-11-2006 πρακτικό του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, άφησε περιουσιακά στοιχεία για εκτέλεση κοινωφελούς σκοπού. Με την αριθμ.4783/2008 απόφαση του Εφετείου Αθηνών ερμηνεύθηκε η ως άνω διαθήκη και κρίθηκε ότι η αληθής βούληση του διαθέτη αυτού είναι η διατιθέμενη με αυτή περιουσία προς εκπλήρωση, επί ορισμένη διάρκεια χρόνου, του αναφερόμενου στη διαθήκη κοινωφελούς (φιλανθρωπικού) σκοπού να συνιστά ίδρυμα με την έννοια του άρθρου 95 παρ.1 του α.ν. 2039/1939.

Περιουσία του ιδρύματος αποτελούν: α) ποσοστό 10% των μετρητών χρημάτων του διαθέτη, τα οποία στις 8-2-2010 που ανοίχθηκε ο λογαριασμός στο όνομα της κληρονομίας, ανέρχονταν σε 2.050.573,53 ευρώ και β) το τίμημα πώλησης οικοπεδικής έκτασης στο Λουτράκι Κορινθίας (ΟΤ 359 ΚΑΙ ΟΤ 360), η εκποίηση της οποίας δεν έχει καταστεί δυνατή μέχρι σήμερα μετά από τρεις άγονες δημοπρασίες.

Σκοπός του ιδρύματος σύμφωνα με τη διαθήκη είναι α) η κάλυψη μέρους των δαπανών εκπαίδευσης μαθητών Λυκείου, φοιτητών και σπουδαστών σε Πανεπιστήμια και ΤΕΙ της ημεδαπής, που συγκεντρώνουν βαθμολογία οι μιν μαθητές 18-20, οι δε φοιτητές και σπουδαστές 8-10, καθώς και φοιτητών μεταπτυχιακών σπουδών σε Πανεπιστήμια της ημεδαπής ή αλλοδαπής, με βαθμολογία μεγαλύτερη ή ίση ποσοστού 80% του προβλεπόμενου από κάθε ίδρυμα άριστα και είναι σε όλες τις περιπτώσεις τέκνα εργαζομένων στις επιχειρήσεις του διαθέτη και β) η πλήρης κάλυψη

ισοβίως των δαπανών ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής περίθαλψης των εγγονών του Νικολέττας και Ελίζας Μουμτζήδη, οι οποίες νοσηλεύονται στην κλινική «ΓΑΛΗΝΗ» της εταιρίας «ΜΑΛΙΤΑΣ Α.Ε.», ώστε η διαβίωσή τους να είναι πάντοτε ευπρεπής και ανθρώπινη.

2. Επειδή μέχρι σήμερα δεν έχει ολοκληρωθεί η εκκαθάριση της περιουσίας του διαθέτη ώστε να είναι δυνατή η έγκριση σύστασης του ιδρύματος, αλλά εκτελείται ο σκοπός της κάλυψης των νοσηλίων, οι εκτελεστές της διαθήκης Ελ. Μουζάκη, με την από 10-7-2012 αναφορά-αίτησή τους, ζήτησαν και την έγκριση παροχής βοηθημάτων σε σπουδάζοντες, πριν την τυπική σύσταση του ιδρύματος, το οποίο θα έχει ορισμένη διάρκεια χρόνου μέχρι τις 31-12-2021.

Με την αριθμ. Δ111109759 ΕΞ 2013/3-6-2013 απόφαση του Υπουργού Οικονομικών αποφασίστηκε η έναρξη εκτέλεσης του ως άνω υπό (α) κοινωφελούς σκοπού της παροχής βοηθημάτων σε σπουδάζοντα τέκνα των εργαζομένων στις επιχειρήσεις του διαθέτη Ελ. Μουζάκη, πριν τη λήξη της εκκαθάρισης καθότι από την εκτέλεση του σκοπού αυτού δεν παρακωλύεται το έργο αυτής κατά τα άρθρα 92 παρ.1 και 50 του α.ν. 2039/1939.

Τέλος, οι εκτελεστές της διαθήκης Στέφανος Κουρής, Δημήτριος Σβεστονώφ, Ελένη Μπουρίτσα, Διονύσιος Σαράφης και Ανδρέας Χριστοφιλόπουλος υπέβαλαν στον Υπουργό Οικονομικών την από 27-9-2013 αναφορά τους, με την οποία ζητούν διευκρινίσεις επί της ανωτέρω απόφασης, και συγκεκριμένα εάν νοείται η έναρξη εκτέλεσης από την ημερομηνία υπογραφής της εν λόγω απόφασης (3-6-2013) ή από τη δημοσίευση της διαθήκης του διαθέτη(10-11-2006), οπότε, στη δεύτερη αυτή περίπτωση, θα είναι δυνατή η παροχή βοηθημάτων στους δικαιούχους, κατά το περιεχόμενο της διαθήκης, αναδρομικά και στο παρελθόν σε σχέση με την έκδοση της άνω απόφασης και αθροιστικά για τα έτη που μεσολάβησαν.

Με βάση τα παραπάνω, υποβλήθηκε στο Νομικό Συμβούλιο το ερώτημα που αναφέρεται στην αρχή της παρούσας.

ΙΙ. ΚΡΙΣΙΜΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

1. Στο άρθρο 109 του ισχύοντος Συντάγματος ορίζεται ότι: « 1. Δεν επιτρέπεται η μεταβολή του περιεχομένου ή των όρων διαθήκης, κωδικέλλου

ή δωρεάς, ως προς τις διατάξεις τους υπέρ του Δημοσίου ή υπέρ κοινωφελούς σκοπού. 2...».

2. Εξάλλου, στο ν.4182/2013 «Κώδικας κοινωφελών περιουσιών, σχολαζουσών κληρονομιών και λοιπές διατάξεις» (Α'185), που άρχισε να ισχύει από 11-11-2013 και αντικατέστησε τον α.ν. 2039/1939 «Περί τροποποίησης, συμπλήρωσης και κωδικοποίησης των Νόμων περί εκκαθάρισεως και διοικήσεως των εις το Κράτος και υπέρ κοινωφελών σκοπών καταλειπομένων κληρονομιών, κληροδοσιών και δωρεών» (ΦΕΚ Α' 455), ο οποίος καταργείται ρητά με το άρθρο 82 παρ.8 του νέου νόμου, ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 1 Ορισμοί

Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος κώδικα νοούνται ως: 1. «Κοινωφελής περιουσία»: το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων που διατίθενται με κληρονομιά, κληροδοσία ή δωρεά υπέρ του Δημοσίου ή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ή για κοινωφελή σκοπό. Ως «κοινωφελής περιουσία» νοείται επίσης και το νομικό πρόσωπο που τα διαχειρίζεται και εκπροσωπεί, εφόσον υπάρχει. Οι όροι «κοινωφελής περιουσία», «περιουσία» και «εθνικό κληροδότημα» ταυτίζονται. 2. «Συστατική πράξη»: η διαθήκη ή η πράξη δωρεάς, με την οποία καταλείπεται νόμιμα περιουσία κατά την έννοια του προηγούμενου εδαφίου. 3. «Κοινωφελής σκοπός»: κάθε εθνικός, θρησκευτικός, φιλανθρωπικός, εκπαιδευτικός, πολιτιστικός και γενικά επωφελής για την κοινωνία, εν όλω ή εν μέρει, σκοπός. 4. «Αρμόδια αρχή»: είναι ο Υπουργός Οικονομικών και ο Γενικός Γραμματέας της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2, οι οποίοι ασκούν τις σχετικές αρμοδιότητες δια των οικείων Διευθύνσεων.

Άρθρο 2 Υποχρεώσεις Δημοσίου- Αρμοδιότητες

Το Δημόσιο έχει την υποχρέωση να διασφαλίζει την πιστή και επακριβή εκτέλεση της βούλησης των διαθετών και δωρητών. 2. Οι διατάξεις του παρόντος κώδικα εφαρμόζονται συμπληρωματικά, εφόσον τα σχετικά θέματα δεν ρυθμίζονται καθόλου ή ρυθμίζονται ελλιπώς στη συστατική πράξη. Οι κανόνες δημόσιας τάξης του κώδικα υπερισχύουν σε κάθε περίπτωση. 3. ..4. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις αρμόδιος είναι ο Υπουργός

Οικονομικών. Αρμοδιότητα του Υπουργού Οικονομικών υφίσταται επίσης, κατ' εξαίρεση: α)....

Άρθρο 10 Ερμηνεία συστατικών πράξεων- Μεταβολή σκοπού

1. Περιουσίες που καταλείπονται υπέρ κοινωφελών σκοπών αξιοποιούνται κατά τον τρόπο που όρισε ο διαθέτης ή δωρητής. Απαγορεύεται η μεταβολή τόσο των παραπάνω κοινωφελών σκοπών όσο και του τρόπου και των όρων διαχείρισης της περιουσίας, καθώς και των ορισμών για τον τρόπο διοίκησης της. 2. Αν υπάρχει αμφιβολία περί του περιεχομένου της βούλησης του διαθέτη ή δωρητή ή αμφισβήτηση επ' αυτού, αυτή επιλύεται από το αρμόδιο κατ' άρθρο 825 Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας δικαστήριο. 3. Το κατά την προηγούμενη παράγραφο δικαστήριο αποφαινεται επίσης, κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, επί του εάν η βούληση του διαθέτη ή δωρητή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, για οποιονδήποτε λόγο, καθόλου ή κατά το μεγαλύτερο μέρος της, και καθορίζει τον τρόπο της επωφελέστερης ή ασφαλέστερης αξιοποίησης της περιουσίας, καθώς και το σκοπό και την περιοχή για την οποία πρέπει αυτή να διατεθεί. Αν μετά την έκδοση της δικαστικής απόφασης του προηγούμενου εδαφίου, ο τρόπος αξιοποίησης που επιτράπη με αυτή κατέστη για οποιονδήποτε λόγο ανέφικτος, είναι δυνατή η αξιοποίηση της περιουσίας, σύμφωνα με τον τρόπο που περιέγραψε ο διαθέτης ή ο δωρητής, χωρίς να απαιτείται η έκδοση νέας απόφασης, με απόφαση του οργάνου διοίκησης της περιουσίας που κοινοποιείται στην αρμόδια αρχή εντός τριάντα (30) ημερών.

Άρθρο 44.

1... 2. Η εκπλήρωση του σκοπού μπορεί να αρχίσει και πριν από τη λήξη της εκκαθάρισης της περιουσίας, αν δεν παρακωλύεται το έργο της, με έγκριση της αρμόδιας αρχής. 3...4. Αν τα ποσά που ορίζονται σε συστατικές πράξεις για την εκτέλεση κοινωφελών σκοπών ή έργων είναι προδήλως ανεπαρκή, μπορεί να αυξάνονται με απόφαση της αρμόδιας αρχής, ύστερα από πρόταση του εκτελεστή ή των διοικητών ιδρύματος, ανάλογα με την επάρκεια της περιουσίας και εφόσον αυτό δεν προσκρούει στη συστατική πράξη. Σε περίπτωση περισσότερων σκοπών τηρείται η αναλογία που

ορίζεται στη συστατική πράξη. Τα ανωτέρω ποσά μπορούν να αναπροσαρμόζονται με την ίδια διαδικασία σε περίπτωση μεταβολής των οικονομικών συνθηκών.

Κατά το **άρθρο 50 του α.ν. 2039/1939** «*Η εκτέλεσις του κοινωφελούς σκοπού δύναται κοινή αποφάσει του Υπουργού των Οικονομικών και του αρμοδίου Υπουργού, να άρξηται και προ της λήξεως της εκκαθαρίσεως, εφ' όσον εκ της ενάρξεως ταύτης δεν παρακωλύεται το έργον της εκκαθαρίσεως*», ενώ κατά το **άρθρο 92** του ίδιου α. νόμου «*1. Η κατασκευή του έργου ή η εκτέλεσις του σκοπού δύναται να άρξηται και πρό της λήξεως της εκκαθαρίσεως της κληρονομίας, κληροδοσίας ή δωρεάς κατά τα εν άρθρ.50 οριζόμενα*». Η σύμπραξη του αρμόδιου κατά το σκοπό Υπουργού καταργήθηκε στη συνέχεια με το άρθρο 1 παρ.12 περ.ε' του π.δ. 129/1992 (Α'65).

Άρθρο 50.

«*1. Περιουσία, η οποία διατίθεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 1 του παρόντος αποτελεί ίδρυμα που διοικείται σύμφωνα με όσα προβλέπονται στη συστατική πράξη, όταν η εκτέλεση του κοινωφελούς σκοπού ανατίθεται σε φυσικά πρόσωπα ή σε νομικά πρόσωπα που συνιστώνται με αυτήν. Ομοίως αποτελεί αυτοτελές ίδρυμα η διάθεση περιουσίας σε υφιστάμενα νομικά πρόσωπα για κοινωφελείς σκοπούς, όταν ορίζεται ιδιαίτερος τρόπος διοίκησης της. 2... 3. .. 4. Κοινωφελής περιουσία κάθε είδους που περιέρχεται σε ίδρυμα που υπάρχει ή άλλο νομικό πρόσωπο ως κληρονόμο, κληροδόχο ή δωρεοδόχο, με οποιοδήποτε τύπο ή και ατύπως, αναγγέλλεται υποχρεωτικά στην αρμόδια αρχή»(βλ. άρθρο 95 του α.ν. 2039/1939 κατά το οποίο «1.Περιουσία διατιθεμένη δια πράξεως εν ζωή ή δια διατάξεως τελευταίας βουλήσεως προς εκπλήρωσιν εις το διηνεκές ή εφ' ωρισμένην διάρκεια χρόνου κοινωφελούς σκοπού εκ των εν άρθρω 1 του παρόντος, η εκτέλεσις του οποίου ανατίθεται δια της συστατικής πράξεως εις φυσικά πρόσωπα (κληρονόμους, κληροδόχους ή εκτελεστάς) ή συνιστώμενα τι πρώτον νομικά πρόσωπα ή υφιστάμενα τοιαύτα, οριζομένου όμως κατά την τελευταίαν περίπτωσιν ιδίου τρόπου*

διοικήσεως, συνιστά ίδρυμα διοικούμενον κατά τα εν τη συστατική πράξει οριζόμενα».

Άρθρο 51 Έγκριση σύστασης κοινωφελούς ιδρύματος - Διάλυση

1. Για τη σύσταση κοινωφελούς ιδρύματος ως ιδιαίτερου νομικού προσώπου εκδίδεται προεδρικό διάταγμα, με πρόταση του Υπουργού Οικονομικών και του αρμόδιου ως εκ του σκοπού Υπουργού. Με το διάταγμα εγκρίνεται ο οργανισμός του ιδρύματος, ο οποίος συντάσσεται από τον εκτελεστή ή τους διοικητές του ιδρύματος σύμφωνα με όσα ορίζονται στη συστατική πράξη ή από την αρμόδια αρχή σε περίπτωση που αυτοί αμελούν. Οι προτείνοντες Υπουργοί μπορούν να τροποποιούν το σχέδιο που υποβλήθηκε από τον εκτελεστή ή τους διοικητές, με την τήρηση, πάντα, των όρων της συστατικής πράξης. 2. Το ίδρυμα διαλύεται με τη διαδικασία της προηγούμενης παραγράφου, για τους λόγους που ορίζονται στον οργανισμό του ή σε κάθε περίπτωση που προβλέπει ο νόμος...

Άρθρο 53.

1. Περιουσίες του άρθρου 50 εκκαθαρίζονται κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 41 και 42 του παρόντος και υπάγονται στην εποπτεία της αρμόδιας αρχής. Με τον οργανισμό μπορεί να καθορίζεται το εύρος της εποπτείας της αρμόδιας αρχής, λαμβάνεται δε υπόψη η προέλευση της περιουσίας. 2.....

Άρθρο 56 Χορήγηση υποτροφιών

1. Αν με συστατική πράξη έχει ανατεθεί σε ίδρυμα η χορήγηση υποτροφιών και δεν προβλέπεται από τη συστατική πράξη ή τον Οργανισμό του η διεξαγωγή διαγωνισμού, οι υποτροφίες χορηγούνται κατόπιν σχετικής έγγραφης γνωστοποίησης προς την αρμόδια περιφερειακή υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων και προς την αρμόδια αρχή: (α) της πρόσκλησης και των όρων για τη χορήγηση υποτροφιών και της ανάρτησης αυτών στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος και της δημοσίευσης αυτών σε μια εφημερίδα πανελλαδικής κυκλοφορίας και (β) της απόφασης του διοικητικού συμβουλίου περί χορήγησης των υποτροφιών. Η αρμόδια αρχή μπορεί να ελέγχει την

τήρηση των όρων της συστατικής πράξης, του Οργανισμού και του νόμου και να ζητά την τροποποίηση των όρων για τη χορήγηση ή της απόφασης του διοικητικού συμβουλίου περί χορηγήσεως εντός αποκλειστικής προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών από την κάθε κοινοποίηση μόνο για λόγους που ανάγονται στην παράβαση των όρων της συστατικής πράξης, του Οργανισμού ή του νόμου. Μετά την παρέλευση της ανωτέρω προθεσμίας, η αρμόδια αρχή δεν μπορεί να αιτηθεί τροποποίηση...

2. Μετά την επιλογή των υποτρόφων συνάπτεται σύμβαση μεταξύ αυτών και της διοίκησης του ιδρύματος, με βάση τους όρους της προκήρυξης ή της απόφασης επιλογής, εφόσον δεν έχει μεσολαβήσει προκήρυξη. Ειδικότερα θέματα απονομής υποτροφιών εκ μέρους των ιδρυμάτων μπορεί να ρυθμίζονται με την απόφαση της παραγράφου 6 του άρθρου 38. 3. Οι διατάξεις της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται ανάλογα και στις περιπτώσεις που με συστατική πράξη έχει ανατεθεί σε ιδρύματα η χορήγηση οικονομικών ενισχύσεων, βοηθημάτων και βραβείων, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά στη συστατική τους πράξη.

Άρθρο 82 Μεταβατικές και καταργούμενες διατάξεις

1. Όπου δεν ορίζεται διαφορετικά, οι διατάξεις του Κώδικα εφαρμόζονται και στις κοινωφελείς περιουσίες που υφίστανται κατά την έναρξη ισχύος του, ανεξάρτητα από τον τρόπο σύστασης τους.... Διαδικασίες που έχουν ήδη αρχίσει, δύνανται να ολοκληρώνονται και κατά την προϋφιστάμενη διαδικασία. 2. Η νομική μορφή των ήδη συνεστημένων περιουσιών δεν ανατρέπεται με τις διατάξεις του παρόντος Κώδικα. 3... 4... 5. .. 6. .. 7... 8. Με την επιφύλαξη όσων ορίζονται στις λοιπές διατάξεις του παρόντος Κώδικα, από την έναρξη ισχύος αυτού, καταργούνται: α) ο α.ν. 2039/1939 (Α` 455), β) .. γ)..., δ)... ε) ..., στ) Κάθε γενική ή ειδική διάταξη, η οποία αφορά θέματα, που ρυθμίζονται από αυτόν ή αντίκεινται στις διατάξεις του. 9. Με την επιφύλαξη των παραγράφων 3 και 4 του παρόντος άρθρου, κάθε παραπομπή στον α.ν. 2039/1939 ή γενικά στη νομοθεσία περί Εθνικών Κληροδοτημάτων, νοείται από την έναρξη ισχύος του παρόντος Κώδικα ότι γίνεται στις αντίστοιχες διατάξεις του.

3. Στα άρθρα 108 επ. του Αστικού Κώδικα ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 108

Αν με ιδρυτική πράξη, μια περιουσία ορίστηκε για να εξυπηρετηθεί ορισμένος σκοπός, το ίδρυμα αποκτά προσωπικότητα με διάταγμα που εγκρίνει τη σύστασή του.

Άρθρο 109

Η ιδρυτική πράξη γίνεται είτε με δικαιοπραξία εν ζωή είτε με διάταξη τελευταίας βούλησης. Η δικαιοπραξία εν ζωή απαιτείται να γίνει με συμβολαιογραφικό έγγραφο.

Άρθρο 110

Στην ιδρυτική πράξη πρέπει να καθορίζεται ο σκοπός του ιδρύματος, η περιουσία που αφιερώνεται και ο οργανισμός του. Το διάταγμα που εγκρίνει το ίδρυμα μπορεί να ορίσει ή να συμπληρώσει ή να τροποποιήσει τον οργανισμό, με τον όρο ότι η θέληση του ιδρυτή θα παραμείνει σεβαστή. Η συμπλήρωση ή η τροποποίηση μπορεί να γίνει με τους ίδιους όρους και με μεταγενέστερο διάταγμα με την επιφύλαξη της διάταξης του άρθρου 119.

Άρθρο 112

Η αρμόδια αρχή προκαλεί αυτεπαγγέλτως την έγκριση του ιδρύματος.

Άρθρο 114

Ίδρυμα που συνιστάται μετά το θάνατο του ιδρυτή θεωρείται ότι υφίσταται κατά το χρόνο του θανάτου του ως προς την περιουσία που έχει ταχθεί υπέρ του ιδρύματος.

III. Από τις προεκτεθείσες διατάξεις συνάγονται τα ακόλουθα:

1. Κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 109 του Συντάγματος και του άρθρου 10 του ν.4182/2013, η συνταγματική προστασία και κατοχύρωση της θέλησης των διαθετών (και δωρητών) εκτείνεται, αφενός μεν, στον οριζόμενο με τη διαθήκη(ή τη δωρεά) σκοπό, αφετέρου δε, και στον τρόπο διαχείρισης της περιουσίας που έχει διατεθεί ή δωρηθεί, διότι οι ορισμοί αυτοί

μαζί με το σκοπό, αποτελούν ουσιώδες μέρος του περιεχομένου και των όρων της διαθήκης ή της δωρεάς (βλ. ΑΠ Ολομ.8/1994, ΣΤΕ 1354/2000, 1324/1982, 112/1983) καθώς και της διοίκησης του τυχόν συνιστώμενου ιδρύματος, έτσι ώστε να αποκλείονται επεμβάσεις εκ μέρους του κράτους, οι οποίες μεταβάλλουν το σκοπό ή τον τρόπο εκπλήρωσης του σκοπού, όπως αυτοί ορίσθηκαν από τους διαθέτες ή τους δωρητές (βλ.ΣΤΕ 3636/1999. 1718/1990, 508/1987, 400/1985 κ.α., που έχουν εκδοθεί υπό το προηγούμενο του ν.4182/2013 νομοθετικό καθεστώς). Συνεπώς δεν επιτρέπεται η μεταβολή όχι μόνο του κοινωφελούς σκοπού, στον οποίο αναφέρεται η διαθήκη ή δωρεά (βλ. ΑΠ. 678/1993, 807/1991, ΣΤΕ 1871/1993, 1324/1982,112/1983), αλλά και των τεθέντων σ' αυτές όρων περί της διοίκησης του Ιδρύματος και του τρόπου διαχείρισης της διατεθείσας περιουσίας (ΣΤΕ 1354/2000, 112/1983, 1324/1982).

Περαιτέρω, όπως γίνεται παγίως δεκτό (βλ. μεταξύ άλλων ΑΠ Ολομ.8/1994), ο κατ' άρθρο 2 του ΑΝ 2039/1939 έλεγχος και εποπτεία του Υπουργού Οικονομικών επί των υπέρ κοινωφελών σκοπών καταλειπόμενων περιουσιών, περιορίζεται στην τήρηση των διατάξεων του νόμου και της συστατικής πράξης και δεν μπορεί να είναι ουσιαστικός. Οι διατάξεις του νόμου ισχύουν επικουρικά, εφόσον τα προβλεπόμενα από αυτές θέματα δεν ρυθμίζονται από τη συστατική πράξη, εκτός από τις δημοσίας τάξεως διατάξεις, οι οποίες, σε κάθε περίπτωση, υπερισχύουν των τυχόν αντίθετων διατάξεων της ιδρυτικής πράξης (ΑΠ 1542/1998 και Γνωμ Ολομ. ΝΣΚ 250/2005).

2. Κατά την έννοια του άρθρου 1 του ήδη ισχύοντος Κώδικα Κοινωφελών Περιουσιών, ως κοινωφελής σκοπός ορίζεται κάθε εθνικός, θρησκευτικός, φιλανθρωπικός, εκπαιδευτικός, πολιτιστικός και γενικά επωφελής για την κοινωνία, εν όλω ή εν μέρει, σκοπός, δηλαδή καθορίζεται από το αν ο σκοπός αυτός εξυπηρετεί, σε κάποια συγκεκριμένη περίπτωση το κοινό γενικά ή εν μέρει και αποβλέπει στην εξυπηρέτηση γενικότερης ανάγκης, πράγμα το οποίο συμβαίνει όταν η εκπλήρωση του σκοπού ενδιαφέρει κατ' εξοχήν το κοινωνικό σύνολο. Έτσι, η έννοια του κοινωφελούς σκοπού είναι ευρύτατη και περιλαμβάνει κάθε σκοπό πλην του καθαρά ιδιωτικού(βλ. Γνωμ. Ολομ. ΝΣΚ 250/2005).

3. Όπως προαναφέρθηκε, κατά τις διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 1,2,3 του ν.4182/2013 η πιστή και επακριβής εκτέλεση της βούλησης των διαθετών και δωρητών περιουσιακών στοιχείων υπέρ του Κράτους ή υπέρ επωφελών σκοπών για το κοινό, αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, οι δε διατάξεις του νόμου αυτού ισχύουν επικουρικά, εφόσον τα από αυτές προβλεπόμενα θέματα δεν ρυθμίζονται από τη συστατική πράξη, εκτός από τις δημοσίας τάξης διατάξεις, οι οποίες σε κάθε περίπτωση, υπερισχύουν των τυχόν αντιθέτων διατάξεων της διαθήκης, ενώ στις περιπτώσεις που οι δωρητές ή διαθέτες, με τις συστατικές αυτές πράξεις απαγορεύουν την από το Κράτος άσκηση ελέγχου στη διαχείριση και διοίκηση των ιδρυμάτων που από αυτούς συνιστώνται διατηρείται το δικαίωμα του κράτους να ενεργεί έλεγχο των ιδρυμάτων αυτών κατά τις κείμενες διατάξεις. Περαιτέρω, από τις διατάξεις του άρθρου 50 του ν. 4182/2013 συνάγεται ότι περιουσία, η οποία διατίθεται για την εκπλήρωση κοινωφελούς σκοπού, αποτελεί ίδρυμα που διοικείται σύμφωνα με όσα προβλέπονται στη συστατική πράξη, όταν η εκτέλεση του κοινωφελούς σκοπού ανατίθεται σε φυσικά πρόσωπα ή σε νομικά πρόσωπα που συνιστώνται με αυτή (βλ. άρθρο 95 του προϊσχύσαντος α.ν.2039/1939). Εξάλλου, κατά το άρθρο 10 του Κώδικα Κοινωφελών Περιουσιών, περιουσίες που καταλείπονται υπέρ κοινωφελών σκοπών αξιοποιούνται κατά τον τρόπο που όρισε ο διαθέτης ή δωρητής, εκκαθαρίζονται δε κατά τα άρθρα 22-28 του νόμου αυτού και υπάγονται στην εποπτεία του Υπουργείου Οικονομικών (βλ. αποφάσεις εκδοθείσες υπό την ισχύ του α.ν. 2039/1939, ΑΠ 598/77, 1015/77 ΝοΒ 26.213, 916, ΑΠ 924/1980 ΝοΒ 29, 301, ΑΠ 807/1991, 1542/1998). Ειδικότερα κατά τη διάταξη των άρθρων 40 επ. του ίδιου Κώδικα (άρθρο 88 του προϊσχύσαντος α.ν. 2039/1939),η εκτέλεση του κοινωφελούς σκοπού ανήκει στον αρμόδιο για την εκκαθάριση της κληρονομίας εκτελεστή διαθήκης, εφόσον αυτό ορίζεται ή προκύπτει σαφώς απ' αυτή (Γνμδ ΝΣΚ 76/2004).

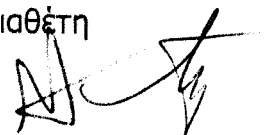
4. Όπως προαναφέρθηκε, περιουσίες που καταλείπονται για την εκτέλεση ορισμένου κοινωφελούς σκοπού, εκκαθαρίζονται από τους εκτελεστές της διαθήκης σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 40 έως 49 του ν. 4182/2013. Ως εκκαθάριση νοείται το σύνολο των ενεργειών με τις οποίες επιδιώκεται και επιτυγχάνεται η ρευστοποίηση της καταληφθείσας περιουσίας, με σκοπό την

εξακρίβωση του ποσού που θα διατεθεί για την εκπλήρωση του σκοπού της διαθήκης (βλ. Π. Θεοδωρόπουλο, Ειδικό Μέρος σελ.30,40,41). Η εκπλήρωση του σκοπού της διαθήκης αρχίζει, κατά κανόνα, μετά τη λήξη της εκκαθάρισης, αλλά στο νόμο προβλέπεται (άρθρο 50 του α.ν. 2039/1939 και ήδη άρθρο 44 παρ.2 του νέου Κώδικα Κοινωνικών Περιουσιών, καθώς και Π. Θεοδωρόπουλο ο.π. σελ.150) ότι αυτή μπορεί να αρχίσει και πριν από τη λήξη της εκκαθάρισης, αν δεν παρακωλύεται το έργο της, με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών ή, μετά την ισχύ του νέου Κώδικα, με έγκριση της αρμόδιας αρχής.

Ήδη στις μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 82 παρ.1 του Κώδικα Κοινωνικών Περιουσιών ορίζεται ότι, όπου δεν υπάρχει διαφορετική ρύθμιση, οι διατάξεις του Κώδικα εφαρμόζονται και στις κοινωνικές περιουσίες που υφίστανται κατά την έναρξη ισχύος του, ανεξάρτητα από τον τρόπο σύστασης τους. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η απόφαση του Υπουργού Οικονομικών για την έναρξη εκτέλεσης του κοινωνικού σκοπού πριν τη λήξη της εκκαθάρισης, έχει εκδοθεί υπό την ισχύ του άρθρου 50 του α.ν. 2039/1939.

5. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 10 παρ.2,3 και 4 του ως άνω νόμου (βλ. άρθρο 825 ΚΠολΔ που είχε αντικαταστήσει το άρθρο 5 του α.ν. 2039/1939), το Εφετείο Αθηνών καθίσταται αποκλειστικά αρμόδιο να κρίνει, κατά την ειδική διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, όταν πρόκειται για ερμηνεία διαθήκης ή άλλης πράξης, με την οποία έχει διατεθεί περιουσιακό στοιχείο για τους αναφερόμενους στο άρθρο 1 του νόμου αυτού κοινωνικούς σκοπούς (ΑΠ 2163/2009, 78/2005, 1583/1995 κ.α. Γνωμ. ΝΣΚ 86/2007, 2/2002). Η ενώπιον του ως άνω δικαστηρίου διαδικασία συνίσταται στην επίλυση αμφισβητήσεων ως προς την έννοια διάταξης της συστατικής πράξης (ΣΤΕ 3824/1995 7μ) και η σχετική ερμηνεία, που οδηγεί στην άρση σχετικών αμφισβητήσεων, είναι δεσμευτική για τη Διοίκηση (βλ. ανωτέρω αναφερόμενες αποφάσεις).

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι για την άρση αμφιβολιών ή αμφισβητήσεων για ζητήματα που έχουν σχέση με τον τρόπο εκκαθάρισης, διάθεσης και γενικά της διαχείρισης καταλειφθείσας υπέρ κοινωνικού σκοπού περιουσίας ή εκτέλεσης του σκοπού αυτού, το Εφετείο Αθήνας επιλαμβάνεται ως αποκλειστικά αρμόδιο για τον προσδιορισμό της βούλησης του διαθέτη

(σκοπός διάθεσης, τρόπος διαχείρισης κλπ) ενώ, η αίτηση για έκδοση απόφασης με το ως άνω περιεχόμενο υποβάλλεται από τον Υπουργό Οικονομικών ή από κάθε άλλο πρόσωπο που έχει έννομο συμφέρον, όπως ο εκτελεστής της διαθήκης (Γνωμ. ΝΣΚ 505/2007, 385/2009).

6. Εξάλλου, από τη διάταξη του άρθρου 114 ΑΚ προκύπτει ότι: 1) Το ίδρυμα αποκτά νομική προσωπικότητα μόνον αν συντρέξουν οι δύο προϋποθέσεις που τάσσει ο νόμος (ιδρυτική πράξη και δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης του διατάγματος που εγκρίνει το ίδρυμα) και 2) Αν το διάταγμα δημοσιευθεί μετά το θάνατο του ιδρυτή, θεωρείται ως προς την περιουσία που έχει ταχθεί υπέρ του ιδρύματος ότι κατά πλάσμα δικαίου υφίσταται αναδρομικά από το χρόνο του θανάτου του ιδρυτή και συνεπώς η εγκατάστασή του είναι ισχυρή. Όταν πρόκειται για περιουσία που ο ιδρυτής άφησε για τη σύσταση του ιδρύματος, έχουμε ευθεία εφαρμογή του άρθρου 114 ΑΚ. Τούτο όμως εφαρμόζεται και όταν η αφιέρωση αυτή, που έγινε με διαθήκη του ιδρυτή, εμφανίζεται σαν εγκατάσταση του ιδρύματος ως κληρονόμου ή κληροδόχου. Επομένως η διάταξη του άρθρου 114 ΑΚ είναι ειδικότερη και κατισχύει των διατάξεων των άρθρων 1924 παρ. 2, που αφορά εγκατάσταση ως κληρονόμου νομικού προσώπου που δεν έχει συσταθεί κατά το θάνατο του διαθέτη και 1999 και 2000 του αυτού Κώδικα, που αφορούν κληροδοσίες υπό αναβλητική αίρεση (Εφαθ 3181/2000 ΕΔΠΟΛ 2003,125, Μπαλή, Γενικές Αρχές, παρ. 27 σελ. 58, αριθ. 5. Σημαντήρα, Γενικές Αρχές, 1978, παρ. 29, αριθ. 524, σελ. 368, Τούση, Γενικές Αρχές, 1978, παρ. 59, XI, σημ. 13 σελ. 338, Βαθρακοκοίλη, Αναλυτική Ερμηνεία-Νομολογία ΑΚ, άρθρο 114, Τεύχος Α`, σελ. 201, Γεωργιάδη-Σταθόπουλου ΑΚ, άρθρο 114, Τόμος Α`, σελ. 173). Έτσι, το ίδρυμα θεωρείται ότι υφίσταται κατά το χρονικό διάστημα από το θάνατο του ιδρυτή μέχρι την έκδοση του εγκριτικού του διατάγματος και μάλιστα σε σχέση με οποιοδήποτε θέμα αναφέρεται στην περιουσία που έχει ταχθεί από τον ιδρυτή υπέρ αυτού(ΣτΕ 2636/1988 ΝοΒ 1989, 819, Γνωμδ ΝΣΚ 455/1999).

7. Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 16 και 18 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ν. 2690/1999, η έκδοση της έγγραφης διοικητικής πράξης συντελείται με την υπογραφή και τη χρονολόγησή της, οπότε

λαμβάνει οριστική μορφή, σύμφωνα με τους σχετικούς κανόνες, η διατύπωση της βούλησης του διοικητικού οργάνου που έχει αποφασιστική αρμοδιότητα. Οι διοικητικές πράξεις ισχύουν τυπικά από την έκδοσή τους, ανεξάρτητα από το αν είναι κανονιστικές ή ατομικές (ΣΤΕ 2358/1988) και από το χρονικό αυτό σημείο αρχίζουν και τα έννομα αποτελέσματά τους. Εξάλλου, κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, οι ατομικές διοικητικές πράξεις δεν έχουν αναδρομική ισχύ, δηλαδή τα έννομα αποτελέσματά τους δεν μπορούν να ανατρέξουν σε χρόνο προγενέστερο από την έκδοσή τους ή την κοινοποίησή τους, στις περιπτώσεις που η τελευταία είναι αναγκαία (Ε. Σπηλιωτόπουλου Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου παρ. 168,170 σελ.180 επ.).

Εξάλλου, η πράξη που εκδίδεται σχετικά με την εκτέλεση του κοινωφελούς σκοπού και τη διάθεση του εκκαθαρισθέντος κεφαλαίου δεν συνιστά διοικητική πράξη, αλλά πράξη διαχείρισης της κοινωφελούς περιουσίας στο πλαίσιο της αρμοδιότητας του Υπουργού Οικονομικών προς εκτέλεση του σκοπού αυτού.

8. Στη συγκεκριμένη περίπτωση που εκτίθεται στο ιστορικό του ερωτήματος, με την αριθμ. 4783/2008 απόφαση του Εφετείου Αθηνών που εκδόθηκε επί αιτήσεως των συνεκτελεστών της υπ' αριθμ. 3261/5-4-2002 δημόσιας διαθήκης του αποβιώσαντος την 28-9-2006 Ελευθέριου Μουζάκη, ενώπιον της συμβολαιογράφου Αθηνών Ελένης Κοντογεώργου, ερμηνεύθηκαν διατάξεις της διαθήκης που αφορούσαν καταλειφθείσα περιουσία υπέρ κοινωφελών σκοπών και το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η αληθής βούληση του διαθέτη είναι η διατιθέμενη με αυτή περιουσία προς εκπλήρωση, επί ορισμένη διάρκεια χρόνου, του αναφερόμενου στη διαθήκη κοινωφελούς (φιλανθρωπικού) σκοπού να συνιστά ίδρυμα με την έννοια του άρθρου 95 παρ.1 του α.ν. 2039/1939 (αυτοτελές ίδρυμα).

Από το δίδόμενο από την υπηρεσία ιστορικό προκύπτει ότι μέχρι σήμερα δεν έχει εκδοθεί το εγκριτικό διάταγμα για το ίδρυμα που ιδρύθηκε με τη διαθήκη του ως άνω διαθέτη, λόγω του γεγονότος ότι δεν έχει ολοκληρωθεί η εκκαθάριση της καταλειφθείσας περιουσίας, πλην, όμως, εκτελείται ο ένας από τους σκοπούς του ιδρύματος που αφορά την κάλυψη των νοσηλίων των εγγονών του διαθέτη, ενώ ο δεύτερος που αφορά την παροχή βοηθημάτων σε

μαθητές, φοιτητές και σπουδαστές που είναι τέκνα εργαζομένων στις επιχειρήσεις του διαθέτη δεν εκτελείται.

Η απόφαση του Υπουργού Οικονομικών με την οποία αποφασίστηκε η έναρξη εκτέλεσης του κοινωφελούς σκοπού της παροχής των ως άνω βοηθημάτων, πριν τη λήξη της εκκαθάρισης, εκδόθηκε κατ' εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 50 και 92 παρ.1 του α.ν. 2039/1939, αλλά δεν καθορίζει το χρονικό σημείο έναρξης της ισχύος της και το γεγονός αυτό δημιουργεί αμφιβολία σχετικά με το χρόνο έναρξης της εκτέλεσης του συγκεκριμένου σκοπού της ως άνω διαθήκης.

9. Για το ζήτημα εάν είναι δυνατή η αναδρομική έναρξη εκτέλεσης του κοινωφελούς σκοπού της παροχής βοηθημάτων σε δικαιούχους που πληρούσαν τις προϋποθέσεις από την ημερομηνία δημοσίευσης της διαθήκης του διαθέτη μέχρι την έκδοση της απόφασης του Υπουργού Οικονομικών, διατυπώθηκαν δύο γνώμες:

Κατά την γνώμη της πλειοψηφίας, που απαρτίστηκε από τον Πρόεδρο του Τμήματος Μιχαήλ Απέσσο, Αντιπρόεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και Στυλιανή Χαριτάκη, Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Κωνσταντίνο Κατσούλα, Δημήτριο Μακαρονίδη, Αλέξανδρο Ροϊλό, Κυριακή Παρασκευοπούλου, Ελένη Πασαμιχάλη και Χριστίνα Διβάνη Νομικούς Συμβούλους του Κράτους (ψήφοι 9), εφόσον στην απόφαση του Υπουργού Οικονομικών δεν καθορίζεται χρονικό σημείο έναρξης εκτέλεσης του κοινωφελούς σκοπού προγενέστερο της ημερομηνίας έκδοσης της απόφασης αυτής (3-6-2013), η εν λόγω απόφαση ισχύει από την έκδοσή της, ενώ και ο σκοπός της χορήγησης των βοηθημάτων προϋποθέτει ότι τα τέκνα των εργαζομένων στις επιχειρήσεις του διαθέτη Ελευθέριου Μουζάκη εξακολουθούν να σπουδάζουν κατά το χρόνο αυτό και δεν έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές τους. Η μη αναδρομικότητα της έναρξης εκτέλεσης του συγκεκριμένου κοινωφελούς σκοπού προκύπτει και από το κείμενο της διαθήκης, αλλά και από την ερμηνεία των διατάξεων του νόμου για τις κοινωφελείς περιουσίες που ρυθμίζουν τους όρους χορήγησης υποτροφιών και βοηθημάτων μέσω ιδρυμάτων.

Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας που διατύπωσε ο Κωνσταντίνος Χαραλαμπίδης, Νομικός Σύμβουλος του Κράτους, προς την οποία συντάχθηκε

και η Εισηγήτρια Εμμανουέλα Πανοπούλου, Πάρεδρος του Ν.Σ.Κ.(γνώμη χωρίς ψήφο), με την υπ' αρ.Δ111109759ΕΞ2013/3-6-2013 απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, που εκδόθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 50 και 92 του α.ν. 2039/1939, ως πράξη διαχείρισης της καταληφθείσας κοινωφελούς περιουσίας, επιτράπη η έναρξη εκτέλεσης του σκοπού της συγκεκριμένης διαθήκης σε χρόνο προγενέστερο της τελικής εκκαθάρισης, εφόσον δεν εμποδίζεται το έργο αυτής, προς τον σκοπό ταχύτερης και πληρέστερης εξυπηρέτησης των σκοπών της διαθήκης και των εξ αυτής ωφελουμένων προσώπων. Εμπίπτει, συνεπώς, στη γνωμοδοτική αρμοδιότητα του Ν.Σ.Κ. ο προσδιορισμός του χρόνου έναρξης εκτέλεσης, τον οποίο παρέλειψε ο Υπουργός να ορίσει, χωρίς τούτο, βεβαίως, να επιδρά στο κύρος της απόφασής του. Ο προσδιορισμός του κρίσιμου χρονικού σημείου θα γίνει βάσει του δεδομένου ιστορικού, της βούλησης του διαθέτη, των στόχων της διαθήκης, της σημερινής πραγματικής κατάστασης της περιουσίας και των ωφελουμένων εξ αυτής προσώπων, αλλά και του ορισμένου χρόνου διάρκειας του κοινωφελή σκοπού, όπως αυτά προκύπτουν από τα στοιχεία του φακέλου, και εντός, οπωσδήποτε, του χρονικού πλαισίου της Υ.Α.

Με βάση τα αμέσως παραπάνω δεδομένα ως χρόνος έναρξης εκτέλεσης του κοινωφελούς σκοπού της παροχής βοηθημάτων στους δικαιούχους κατά το περιεχόμενο της διαθήκης, κατά τη μειοψηφήσασα γνώμη, θα πρέπει να ορισθεί ο χρόνος δημοσίευσης της διαθήκης του διαθέτη, δηλαδή η 10-11-2006.

IV. Κατ' ακολουθία των ανωτέρω, το Α' Τμήμα του Ν.Σ.Κ. γνωμοδοτεί κατά πλειοψηφία ότι η εκτέλεση του κοινωφελούς σκοπού της χορήγησης βοηθημάτων σε δικαιούχους τέκνα εργαζομένων του διαθέτη Ελευθέριου Μουζάκη θα αρχίσει από την ημερομηνία έκδοσης της αριθμ. Δ111109759 ΕΞ 2013/3-6-2013 απόφασης του Υπουργού Οικονομικών.

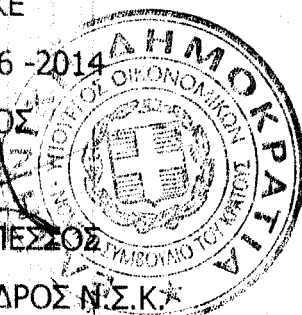
ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα 25/6-2014

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΑΠΕΣΣΟΣ

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Ν.Σ.Κ.

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ

ΕΜΜΑΝΟΥΕΛΑ Ν. ΠΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΡΕΔΡΟΣ Ν.Σ.Κ.